

Hamdija Kreševljaković

HANOVI I KARAVAN SERAJI U MOSTARU

MOSTAR. U Mostar, kao ekonomski centar Hercegovine, dolazili su iz okolnih mjesta da se ondje podmire, a i kroz Mostar su prolazili trgovci i drugi putnici iz Dubrovnika i s ušća Neretve u Bosnu i obratno. Svi su se zadržavali u Mostaru makar i preko noći. U Mostaru je bilo nekoliko hanova, o kojima nema naročitih podataka.

Prvi han, o kome imamo sigurne podatke, podigao je mostarski legator Čejvan-kethoda prije 1554 i uvakufio ga za svoje zadužbine. U hanu je bilo osam soba, sjenica i magazin za ječam, a nešto niže jednakuća, valjda za handžiju. Izgleda da je ovaj han propao još u prvoj polovini prošlog stoljeća, a stajao je u Kuluk ulici, više bivše radnje Sime Mrava, a niže kule, što se nalazila ispod Suhodoline.

Jedan drugi han sagradio je prije 1570 godine i uvakufio Karađoz-beg. O tome hanu nema pobližih podataka, jedino se prema zakladnici zna da je bio zadužbina, tj. karavansaraj, a ne koristonosni objekat.

U jednom mostarskom hanu stanovao je Francuz Poulet g. 1858 i prema njegovu opisu vidi se da je to bio jedan od onih najobičnijih hanova s ognjištem u sredini, oko koga se sjedilo i spavalo; han za karavane, a ne za trgovce. Možda je ovaj identičan sa Karađozbegovim.

Čardagija zvase se han koji se nalazio na uglu Hanske i Đure Pucara ulice. Bio je u zadnje doba vlasništvo Ali-paše Rizvanbegovića. To je bio jedan od najvećih hanova u Mostaru. Građen je po uzoru Velikih hanova, u kojih je u sredini kvadratno dvorište, a oko njega zgrada. Pričajući mi o tom hanu, Hamza ef. Puzić g. 1934 reče mi da je bio sličan Kolobari ili Morića hanu u Sarajevu, samo nešto manji. Nije ga sagradio Ali-paša, a ne zna se ni kako mu je postao vlasnik. Porušen je koju godinu poslije okupacije od 1878 g.

Osim Čardagije bilo je u Mostaru 1878 g. još pet hanova i to: Hadžiselimovića, Džinovića, Ševin, Čadrin i Hindin.

Hadžiselimovića han zvao se i Kalhana, a stajao je na mjestu gdje je danas zgrada NO.-a. Srušen je koju godinu poslije okupacije.

Džinovića han bio je na mjestu gdje je danas zgrada učiteljske škole. I on je srušen oko 1880 g. Bila je to velika i prostrana zgrada. Ovdje su se u danima pred okupacijom Mostara sastajali Mostarci i raspravljali o dolasku Austrije.

Ševin han bio je u ulici Đure Pucara gdje je danas kuća Saliha Kojaće i Hivzije Hasandedića, koja nosi broj 139. Prestao je s radom poslije 1878.

Čadrin han radio je do dvadesetih godina prošlog stoljeća.

Hindin han bio je jedini na desnoj obali Neretve u Jusovini ispod Neziragline džamije. U njemu su otsjedali trgovci iz južne i zapadne Hercegovine. Radio je po prilici do 1914 g. Posljednji mu je handžija bio Muhamedaga Hindo. Ovaj je han imao u zadnje doba i svoj telefon.

Iza 1878 g. postao je Mostar još prometnije mjesto. Tada je sagrađeno jedanaest novih hanova i to: Bošnjica, Baltin, Pavića, Ćirića, Pičetin, Kahvin, Kudinov, Arpadžića, Komadov, Srpsko-pravoslavne opštine i Berberčev han.

Bošnjica han sagrađen je na uglu Braće Fejića i Soldine ulice. Otkupio ga je Zelen, pa se po njemu prozvao Zelenov han. Još i danas radi.

Baltin han nalazio se na Maloj Tepi. Otkupio ga je Salihaga Popovac i nazvao se imenom vlasnika. Prestao je raditi 1932 g.

Pavića han, također na Maloj Tepi, sa podrumom u prizemlju i sobama na katu i prostranim dvorištem s česmom. Prestao je raditi poslije 1918 g.

Ćirića han na Luci bio je građen kao i Pavića, samo nije imao vode. Iste građe bio je Pičetin han, a nalazio se između Starog i Komadinova mosta. Oba ova hana prestala su s radom iza 1918 godine.

Kahvin han bio je u neposrednoj blizini Tabhane i Cejvanbegovog hamama. Otkupio ga je 1926 tabak Guzin, srušio ga i sagrađio kuću.

Kudinov han u Cernici imao je podrum i na spratu sobe za spavanje. Radio je do poslije 1918 godine.

Arpadžića han u Ričini imao samo sobe za spavanje 1 životari još i danas pod vlasništvom Huse Vuka.

Komadov han (kasnije Damjanovića) nalazio se na Vakufu nedaleko Tabačice džamije. Bio je građen kao i ostali, samo što je imao još gostionu. Bio je to najprostraniji han u Mostaru i radio je do 1941, kad je uništen bombardovanjem.

Han Srpsko-pravoslavne opštine bio je sličan Komadovu hanu i nalazio se u neposrednoj blizini. Sagrađen je 1894, a danas služi kao stambena zgrada.

Berberčev han nalazio se na vrh Karadžobegove ulice i radio je do iza 1925 godine.

MUKOŠA je selo udaljeno 6 km od Mostara. Tu je bio han porodice Kadrijevića.

GNOJNICE. Tu je bio han Riđušića čija zgrada još postoji.

BUNA. Na lijevoj obali rijeke Bune bio je Šehića han. Prije 1918 otkupio ga je ing. Jedlička i na tom mjestu napravio kuću.

HODBINA. Tu je Grkovića han kome je prije bio vlasnik Mrav. Prije kojih 80 godina pretvoren je u vinarski podrum. Ta zgrada postoji i danas.

ROTIMLJA. Ovdje je bio od kraja Prvog svjetskog rata han porodice Behram. Bio je građen na kat. Zgrada i danas postoji kao stambeni objekat. Zadnji vlasnici i handžije bili su Mujaga i Ahmedaga Behram. Drugi han pripadao je porodici Spaho, radio je do 1918, a posljednji vlasnici i handžije bili su Ahmet, Alija i Omer Spaho.